

LISSABONI DEKLARATSIOON

Noorte seisukohad kaasava hariduse suhtes

17. septembril 2007. aastal korraldas Portugali haridusministeerium koos Euroopa Eripedagoogika Arendamise Agentuuriga Portugali Euroopa Liidu eesistumise raames foorumi "Noorte hääled: Mitmekesisus hariduses".

Foorumil osalesid kesk-, kutse- ja kõrghariduse tasemel õppivad hariduslike erivajadustega noored 29 riigist¹. Nende seisukohtade põhjal on koostatud Lissaboni deklaratsioon – noorte seisukohad kaasava hariduse suhtes. Deklaratsioon hõlmab Portugali parlamendis toimunud plenaaristungil käsitletud teemasid: noorte õigusi, vajadusi ja nende ees seisvaid väljakutseid ning soovitusi kaasava hariduse edukaks rakendamiseks.

Deklaratsiooni aluseks on varasemad Euroopa ja rahvusvahelise tasandi dokumendid hariduslike erivajaduste vallas: Nõukogu resolutsioon puuetega laste ja noorte integratsiooni kohta tavaharidussüsteemidesse (EÜ, 1990); Salamanca deklaratsioon ja tegevuskava hariduslike erivajaduste alal (UNESCO, 1994); Luksemburgi harta (Heliose programm, 1996); Nõukogu resolutsioon puuetega õpilaste ja üliõpilaste võrdsetest võimalustest hariduses ja koolituses (EÜ, 2003); Puuetega inimeste õiguste konventsioon (ÜRO, 2006).

1. Noored jõudsid järgmistele seisukohtadele oma ÕIGUSTE osas:

- Meil on õigus austusele ja sellele, et meid ei diskrimineeritaks. Me ei vaja kaastunnet; meisse tuleks suhtuda lugupidamisega kui tulevastesse täiskasvanutesse, kes elavad ja töötavad tavapärasel keskkonnas.
- Meil on õigus võrdsetele võimalustele koos vajaliku toega. Kellegi vajadusi ei tohiks eirata.
- Meil on õigus teha oma otsused ja valikud. Meie häält tuleb kuulda võtta.
- Meil on õigus iseseisvale elule. Ka meie tahame perekonda ning vastavalt meie vajadustele kohandatud kodu. Paljud meist soovivad õppida ülikoolis. Me tahame ka töötada ning ei taha olla puueteta inimestest eraldatud.
- Kõik ühiskonna liikmed peaksid olema meie õigustest teadlikud, neid mõistma ja austama.

2. Noored väljendasid selgeid seisukohti peamiste EDASIMINEKUTE osas hariduses:

- Üldiselt saame me hariduse omandamisel piisavalt tuge, aga siiski on ka arenguruumi.
- Juurdepääs hoonetele paraneb. Mobiilsuse ja tehiskeskonna juurdepääsetavuse teemad leiavad üha enam käsitlemist.
- Puuded on ühiskonnas muutunud nähtavamaks.
- Arvutitehnoloogia paraneb ning kättesaadavad on hästistruktureeritud digitaalsed raamatud.

3. Noored tõid esile VÄLJAKUTSEID ja VAJADUSI:

- Eri inimestel on seoses juurdepääsetavusega erinevad vajadused. Hariduses ja

---

¹ Austria, Belgia, Bulgaaria, Eesti, Hispaania, Holland, Iirimaa, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Sloveenia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi Vabariik, Ungari, Ühendkuningriik.

ühiskonnas on erinevate erivajadustega inimeste jaoks erinevaid takistusi, näiteks:

- õppetundide ja eksamite ajal vajavad mõned meist enam aega;
  - mõnikord vajame me tundides isiklikku abistajat;
  - meil peab olema võimalus kasutada kohandatud materjale samaaegselt oma klassikaaslastega.
- Õppeainete vaba valikut piiravad mõnikord takistatud juurdepääs õpperuumidele, ebapiisavad tehnoloogilised võimalused ning materjalide halb kättesaadavus (abivahendid, raamatud).
- Me vajame teadmisi ja oskusi, mida saame rakendada oma tulevases elus.
  - Me vajame kogu haridustee vältel head nõustamist selles osas, mida meil on võimalik tulevikus oma individuaalsetest vajadustest tulenevalt teha.
  - Seni on puudu puuete alastest teadmistest. Õpetajatel, teistel õpilastel ja vanematel on meie suhtes mõnikord negatiivseid hoiakuid. Puueteta inimesed peaksid teadma, et nad saavad puudega inimeselt küsida, kas ta vajab abi või mitte.

4. Noored väljendasid seisukohti KAASAVA HARIDUSE suhtes:

- On väga oluline, et igaühel oleks vabadus valida, kus ta hariduse omandab.
- Kaasav haridus on parim, kui see vastab tingimustele. See tähendab, et olemas peavad olema vajalik tugi, vahendid ja kogenud õpetajad. Õpetajad peavad olema motiveeritud, meie vajadustest hästi informeeritud ja mõistvad. Nad peaksid olema hästi koolitatud, huvituma meie arvamustest ning nende tegevus peaks kogu kooliaja jooksul olema omavahel hästi kooskõlastatud.
- Me näeme kaasavas hariduses palju häid külgi: saame enam sotsiaalseid oskusi ja mitmekülgsemaid kogemusi; õpime tegelikus elus toime tulema; saame suhelda erivajadusega ja erivajadusteta sõpradega.
- Kaasav haridus, millega kaasneb individualiseeritud tugi, on parim ettevalmistus kõrghariduse omandamiseks. Spetsialiseerunud keskused peaksid meid toetama ja teavitama ülikoole piisavalt meie vajadustest.
- Kaasavast haridusest on kasu nii meile kui kõigile teistele.

Noored tegid järgmise KOKKUVÕTTE:

Me ise loome oma tulevikku. Meil on vaja kõrvaldada barjäärid enda ja teiste, puueteta inimeste sisemusest. Peame õppima oma puudest üle olema – nii aktsepteerib meid kergemini ka maailm.

Lissabon, september 2007

Käesoleva dokumendi väljaandmist on toetanud agentuuri liikmesriigid ning Euroopa Komisjoni hariduse, koolituse ja kultuuri peadirektooraat:

http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm

